

Právní minimum pro překladatele a tlumočníky

**Obchodní právo:
právo obchodních společností**

Úvod – systém obchodního práva

Základní pojmy obchodního práva

Subjekty a objekty obchodního práva

- podnikatel = subjekt**, určitá FO nebo PO (např. obchodní společnost, jako je s.r.o. nebo a.s.)
  1. osoba, která vykonává činnost podnikání
  2. osoba, která má k podnikání živnostenské nebo jiné oprávnění (ovšem jen vyvratitelná domněnka ! – „má se za to“)
  3. osoba, která je zapsaná v OR (vždy!)
    - ≠ podnikající osoba; **podnikání** (= určitá činnost)
    - platí ? : „podnikatel *zásadně* podniká“
- obchodní **firma** = **název** podnikatele zapsaného do OR
  - firemní kmen, firemní dodatek
- závod** = **věc** hromadná, organizovaný soubor „jmění“ sloužící k podnikání; soubor složek podnikání; (dříve „*podnik*“)
- pobočka, odštěpný závod** = **organizační složky** závodu
- provozovna** = **místo**, kde je vykonává podnikatelská činnost
- koncern** (holding) – seskupení bez subjektivity, os. řídící a řízená
  - vs. **fúze** – spojení se subjektivitou (sloučení nebo splnutí)

Jednající osoby, jednání podnikatele

- jednající osoba ≠ jednatel; člen statutárního orgánu ≠ ředitel
- **jednání podnikatele**
  - **fyzické osoby** – mohou jednat přímo, anebo v zastoupení
  - **právníkové osoby** – vždy zastoupení:
    - **záonné**
      - **statutárním orgánem** (představenstvo u a.s., jednatel u s.r.o. atd.)
      - **osoby pověřené určitou činností** při provozování závodu – nejčastěji zaměstnanci – ředitel, náměstek, vedoucí odboru, vedoucí skladu, sekretářka apod.; anebo **vedoucí odštěpného závodu zapsaný v OR**
    - **smluvní**
      - **plná moc** (osoba = zmocněnec, zplnomocněnec, smluvní zástupce ...)
      - **prokura** (osoba = prokurista)

Josef Šilhán, Právnícká fakulta, MU

Příklad – kontrolní test

„Firma CKS Finance, a.s. uzavřela s výrobním závodem Alfa Holding s.r.o. smlouvu o fúzi, na základě které by na počátku příštího roku měly oba provozovny splynout v jeden společný koncern a vytvořit tak tzv. joint-venture, neboli společný podnik.

Smlouvu uzavřeli jednatelé obou stran ve středu. Společnost CKS Finance zastupoval předseda představenstva Petr Novotný, za druhou firmu byl přítomen prokurátor Josef Navrátil.“

Josef Šilhán, Právnícká fakulta, MU

Vybrané další termíny obecné části

- ❑ obchodní **rejstřík** a obchodní **věstník**
- ❑ **zveřejnění** a **uveřejnění**
- ❑ fakultativní a obligatorní zápis do rejstříku
- ❑ **deklaratorní** a **konstitutivní** zápis do rejstříku
- ❑ **kogentní** a **dispozitivní** ustanovení zákona
- ❑ omezení jednání (oprávnění) x omezení způsobu jednání
  - **způsob jednání** = kolik je třeba podpisů; nedodržení způsobuje neplatnost
  - **omezení oprávnění** = omezení rozsahu, o čem se smí jednat; nedodržení **nezpůsobuje** neplatnost

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Právo obchodních společností

Právní formy podnikání

- ❑ fyzické a právnické osoby
- ❑ systém právnických osob
  - **korporace**
    - spolky
    - obchodní korporace
      - obchodní společnosti
      - družstva
  - **fundace**
    - nadace
    - nadační fondy
  - **ústavy**

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Obchodní korporace

- ❑ **obchodní společnosti**
  - veřejná obchodní společnost (v.o.s.)
  - komanditní společnost (k.s.)
  - společnost s ručením omezeným (s.r.o.)
  - akciová společnost (a.s.)
  - + evropská společnost (societas europea) (S.E.)
  - + evropské hospodářské zájmové sdružení (EHZS)
- ❑ **družstva**
  - družstvo
    - družstvo
    - bytové družstvo
    - sociální družstvo
  - + evropská družstevní společnost (SCE)

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Co je „obchodní korporace“?

- ❑ vždy **právníká osoba**, vždy **zapsaná** do obchodního rejstříku (tj. vždy podnikatel)
  - ⇒ **subjekt** odlišný od společníků; oddělený vlastní **majetek**, vlastní právní subjektivita
    - společnost **odpovídá** za své závazky, celý svým majetkem
    - společníci v různém rozsahu mohou **ručit** za tyto závazky
- ❑ **smluvní základ**
- ❑ zákonem daná minimální **vnitřní struktura**
- ❑ **odlišení vnitřních a vnějších vztahů**
- ❑ zpravidla založena **za účelem podnikání**

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Základní dělení společností

Osobní spol. (VOS, KS)

- ❑ **osobní intenzivní vztah** ke společnosti, účast na činnosti
- ❑ **společníci ručí** za závazky neomezeně
- ❑ **obchodní vedení** společnosti i **jednání** navenek svěřeno **společníkům**, společnost nemá vnitřní orgány
- ❑ **vklady nejsou zásadně** povinné, nepovinné ZK
- ❑ při **zániku účasti společníka** se společnost **zásadně ruší**
- ❑ častější rovnoměrnost (**jeden podíl/jeden hlas**)

Kapitálové spol. (SRO, AS)

- ❑ pouhý **kapitálový, méně intenzivní** vztah; větší nezávislost na společnicích
- ❑ ručení společníků **omezené nebo žádné**
- ❑ **snadnější převoditelnost** podílů
- ❑ zákonem vymezená **soustava orgánů**, které společnost řídí a jednají navenek; v orgánech **nemusí být společníci**
- ❑ **vklady jsou** povinné, minimální výše předepsaná zákonem, **ZK povinný**
- ❑ **zánik účasti společníka nemá** na trvání společnosti **vliv**
- ❑ častěji nerovnoměrnost (podíly ne podle hlav, ale **podle vkladů**)

Družstva: větší otevřenost (snadné vstoupení a vystoupení), proměnlivost ZK, jiný účel a funkce (výplata zisku jen na základě určení ve stanovách), žádné ručení ani úhrada, leda ve stanovách; větší rovnost; sociální prvky ...

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Majetkové poměry v korporaci

- ❑ společnost **odpovídá** (má vlastní subjektivitu majetek), společníci **ručí**
  - ručení nastupuje až v případě, že společnost včas nesplnila
  - společník následně má regres vůči společnosti
- ❑ **za trvání společnosti** - různá výše podle formy korporace
  - **VOS – neomezeně** a solidárně (= společně a nerozdílně)
  - **KS**
    - **komplementáři** solidárně **neomezeně**
    - **komanditisté** do výše **svého nesplaceného** vkladu
  - **SRO** – do výše **souhrnu nesplacených částí** vkladů, solidárně
  - **AS, Dr** – za trvání vůbec neručí
- ❑ **po zániku společnosti** - do výše **podílu na likvidačním zůstatku**, nejméně však jako za trvání

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Majetkové poměry v korporaci II - vklady

- ❑ **vklad** = peněžní vyjádření hodnoty předmětu vkladu do základního kapitálu obchodní korporace
- ❑ **základní kapitál** = souhrn všech vkladů
- ❑ **předmět vkladu** = věc, kterou se vkladatel zavazuje vložit do obchodní korporace za účelem nabytí nebo zvýšení účasti v ní
  - přechází z majetku společníka do majetku společnosti (stávají se součástí ZK); společník nemůže žádat vrácení vkladu
- ❑ minimální výše? v s.r.o. 1 Kč
- ❑ předmět vkladu:
  - **peněžitý**
  - **nepeněžitý**
    - hmotný
      - věci movité – stroje, materiál ...
      - věci nemovité – budovy, pozemky
    - nehmotný – know how, průmyslová práva...

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Základní kapitál

- ❑ majetkový celek vzniklý z peněžitých i nepeněžitých vkladů společníků; **souhrn vkladů**
- ❑ z hlediska účetního jde o zdroj vlastního financování, na straně **pasiv**
- ❑ poměřovací kritérium pro stanovení velikosti podílů

- ❑ **minimální výše** u SRO a AS (1 Kč, 2 mil Kč)

- ❑ **zvyšování** základního kapitálu
  - efektivní
  - nominální

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Podíl

- ❑ představuje účast společníka na společnosti
  - souhrn **práv a povinností vyplývajících ze vztahu společníka a společnosti**
  - jako předmět práva jde o věc
  - ≠ vklad ani základní kapitál

- ❑ vyplývají z něj *práva a povinnosti* (**kvalitativní** stránka podílu)
- ❑ *rozsah* těchto práv a povinností (**kvantitativní** stránka podílu) je odvozen zpravidla od výše vkladu

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Práva a povinnosti společníka

Majetková práva:

- podíl na **zisku** (*dividenda*)
- podíl na **likvidačním zůstatku** - při zrušení celé spol.
- vypořádací podíl** - při skončení účasti společníka

Nemajetková práva:

- právo **ovlivňovat chod** korporace, přímo, anebo skrze nejvyšší orgán
- právo ovlivňovat či přímo vykonávat **řízení** korporace (v závislosti na typu korporace)
- právo na **informace a kontrolu**

Majetkové povinnosti:

- vkladová povinnost
- ručení (v různé míře)
- uhrazovací (pouze u osobních)
- u s.r.o. případně i tzv. příplatková povinnost

Nemajetkové povinnosti:

- korporační loajalita
- zdržení se konkurence (v osobních společnostech, v kapitálových na základě smlouvy)
- u osobních společností povinnost účastnit se na činnosti společnosti

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Vnitřní uspořádání

- existují zásadně **tři typy orgánů**
  - **nejvyšší** – rozhoduje o základních otázkách společnosti
  - **výkonný** (*statutární orgán*) – rozhodují o *obchodním vedení* (provozní záležitosti) a *jedná navenek* vůči třetím osobám (uzavírá smlouvy)
  - **kontrolní** – dohlíží, kontroluje činnost statutárního orgánu
- detaily se podstatně liší u jednotlivých druhů korporací
- fakultativně mohou být zřizovány i další orgány

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Různé právní vztahy v korporaci

- a) vztah **společníka a korporace**
  - podíl
- b) vztah **člena (statutárního) orgánu a korporace**
  - smlouva o výkonu funkce (dle ZOK)
- c) vztah **zaměstnance (např. generálního ředitele) a korporace**
  - pracovní smlouva podle zákoníku práce
- d) vztah **věřitelů (např. banky) a korporace**
  - běžné obchodní smlouvy (kupní, o dílo, úvěrové ...)
- e) vztah **společníků a věřitelů**
  - jen při ručení společníků
- f) vztah **členů orgánů a věřitelů**
  - při ručení členů orgánů jako sankce za porušení jejich povinností

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

System orgánů

- **nejvyšší orgán:**
  - rozhoduje o **základních otázkách** korporace (zrušení, fúzování, schvalování účetní závěrky, rozdělování zisku, změny stanov ...)
  - **volí** zásadně všechny ostatní orgány (tj. statutární i dozorčí)
  - členství v něm přísluší **přímo všem společníkům** z titulu své účasti v korporaci
- v kapitálových společnostech - **valná hromada**
- v osobních - **všichni společníci**
- v družstvu - **členská schůze**

Josef Šilhán, Právnická

System orgánů II

□ statutární orgán:

- rozhoduje o **obchodním vedení** (provozní záležitosti; otázky spojené s pravidelnou správou a provozem závodu; organizace, celkové řízení a kontrola jednotlivých podnikových funkcí)a
  - zabezpečuje vedení **účetnictví**
  - **jedná navenek** vůči třetím osobám (např. za korporaci uzavírá smlouvy)
- v.o.s - **všichni společníci** (nebo někteří z nich, pokud tak určí smlouva)
  - k.s. - **komplementáři**
  - s.r.o. - **jednatel** či jednatelé
  - a.s. - **představenstvo** (dualistický systém), či **statutární ředitel** (monistický systém)
  - družstvo - **představenstvo**; u malého družstva (které má méně než 50 členů) může být statutárním orgánem **předseda**

Josef Šilhán, Právnická

System orgánů III

□ kontrolní orgán:

- **dohlíží** a kontroluje činnost statutárního orgánu, dohlíží na dodržování zákona a vnitřních norem,
  - **informuje** nejvyšší orgán,
  - zastupuje společnost proti členům statutárního orgánu
- s.r.o. - **dozorčí rada** (pouze fakultativně)
  - a.s. - **dozorčí rada** (obligatorně) u dualistického systému, **správní rada** v monistickém systému
  - družstvo - **kontrolní komise**

Josef Šilhán, Právnická

Založení obchodní společnosti

- ❑ **založení** = vytvoření platného zakladatelského dokumentu
- ❑ **vznik** = zápis do obchodního rejstříku
- ❑ **zakladatelské dokumenty:**
  - pokud zakládá **2 a více osob**
    - *společenská smlouva* u SRO, VOS, KS
    - *stanovy* u AS a družstva
  - pokud zakládá **1 osoba** (možné pouze u SRO a AS)
    - *zakladatelská listina*
- ❑ společníky mohou být PO i FO (+spec. případy ve zvl. zákonech)
- ❑ **forma** dokumentů
  - písemná s ověřenými podpisy u osobních
  - notářský zápis u kapitálových
- ❑ **funkce** zakládací a organizační
- ❑ **obsah**
  - u jednotlivých společností různý

Zrušení a zánik obchodní společnosti

Zrušení a zánik

- ❑ **zrušení** - právní skutečnost způsobující, že společnost již nadále nevykonává činnost, kterou je naplňován účel jejího založení, nýbrž koná kroky nutné k jejímu zániku
- ❑ **zánik** = výmaz z OR
- ❑ jak a proč dochází ke zrušení?
  - dobrovolně - rozhodnutí společníků (tzv. disoluční smlouva), příp. rozhodnutí orgánu (disociační usnesení)
  - nuceně rozhodnutím soudu (v určitých případech)
  - uplynutí doby (pokud byla spol. založena na dobu urč.)
  - splnění účelu
  - důsledek insolvence
  - přeměny
  - spec. případy – např. smrtí společníka u osobních společností

Zrušení rozhodnutím soudu

- ❑ **problémy v chodu** společnosti
  - **nečinná** společnost - po dva roky se nekoná VH nebo společnost nevykonává žádnou činnost
  - nebyly zvoleny orgány společnosti
  - **rozhádaná** společnost - nepřekonatelné rozpory mezi společníky
- ❑ **porušení zákona**
  - společnost pozbyla podnikatelské oprávnění
  - zanikly předpoklady pro vznik společnosti
  - nevytváří se rezervní fond
  - společnost vykonává nedovolenou činnost
  - společnost neplní povinnosti uložené ÚOHS
  - + **tzv. neplatnost společnosti**

Zrušení s likvidací a bez likvidace

- ❑ zrušení zásadně **s likvidací**
- ❑ **bez likvidace**
  - pokud jmění přechází na nástupce v rámci **přeměny**
    - fúze (sloučení a splynutí)
    - rozdělení
    - převod jmění na společníka
(+ transformace)
  - pokud je společnost zrušena v rámci insolvence;
pokud není žádný majetek

Vybrané speciální otázky

Speciální otázky obchodních korporací I

- péče řádného hospodáře** – standard, který musí dodržet orgány korporací; pečlivost + loajalita
- pravidlo podnikatelského úsudku (business judgement rule)** – pravidlo omluvitelného omylu; bezpečný přístav pro podnikatelské rozhodování
- ovlivnění, ovládání, koncern**
  - vlivná osoba, ovládající osoba, řídící osoba
- finanční asistence**
- test insolvence**
- úpadek, hrozící úpadek**
  - ≠ exekuce
- kaduční řízení** – proces vyloučení společníka samotnou společností jako sankce za nesplacení vkladu
- usnesení valné hromady**

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Speciální otázky obchodních korporací II

komanditní společnost

- komanditní suma** – částka fakultativně zapsaná do OR, do které ručí komanditista (po odečtení splaceného vkladu); pouze volitelné
- investiční listy** – cenné papíry, do nichž je vtělen podíl komanditisty; pouze u speciálního typu komanditních společností zle ZISIF

společnost s ručením omezeným

- kmenový list** – cenný papír v s.r.o.; obdoba akcie u s.r.o.
- příplatek; příplatková povinnost** – povinnost ve společenské smlouvě přispět do zdrojů společnosti
- abandonní právo** – právo opustit podíl, vystoupit ze společnosti

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

Speciální otázky obchodních korporací III – akciová společnost

system orgánů:

- **dualistický systém** = představenstvo + dozorčí rada
- **monistický systém** = správní rada + statutární ředitel

akcie:

- listinná a zaknihovaná („*podoba*“)
  - *forma* – na jméno a na majitele
  - *druh* – kmenové, prioritní, hlasovací, „tracking shares“
  - **jmenovitá hodnota, emisní kurs, emisní ážio**
    - kusové akcie – bez jmenovité hodnoty
  - **vinkulovaná** akcie – omezená převoditelnost
  - akcie **kótovaná** – přijatá k obchodování na regulovaném trhu
  - **upisování** akcií
  - **squeeze-out** = vytěsnění menšinových akcionářů; nucený prodej
- další cenné papíry v a.s.:** opční listy, zatímní listy ...

Josef Šilhán, Právnická fakulta, MU

JUDr. Ing. Josef Šilhán, Ph.D.
Katedra obchodního práva
Právnická fakulta MU, Brno
josef.silhan@law.muni.cz

Prostor pro Vaše dotazy